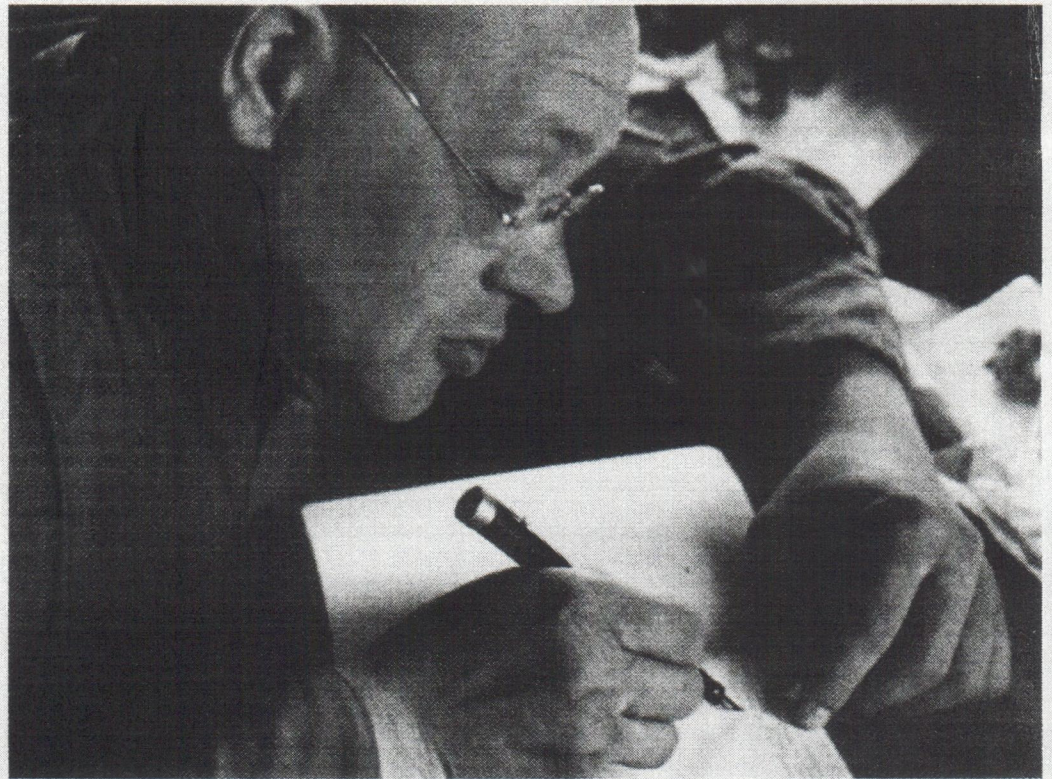

רוחות הרפאים של אודסה

בריוקס עד כי נדמה שהדופק נשמע מבועד, חורץ פנים ונוכחות שאי אפשר למחות מעיני הדמיון, כמו אלה של נפתוליה המהולל: "נפתוליה היה באודסה מין נכס עירוני, כמו האנדרטה של הדוכס דה רישליה [...] הוא היה גיינג'י, נפתולה, כמו האדם הגיינג'י הראשון עלי אדמות. כשהיה חותך את החלק שנועד לכך הוא לא היה שואב את הדם דרך שפופרת זכוכית, אלא היה שואב אותו בשפתיו המופשלות. הדם נמרח על זקנו המדובלל. הוא היה יוצא אל האורחים מבוסס. עיני הדוב שלו זרחו בשמחה מטורפת [...] הוא היה נדחף בין הגשים, צונח עליהן, תופס בשדיהן ושואב בקול שנשמע בכל הרחוב: 'אימהות שמנות', היה הוקן שואב ומצנץ בעיני אלמוגים, 'תשכפלו ילדים בשביל נפתולה, תדושו ורעים על הבטן שלכן, תתאמצו בשביל נפתולה האדום... תשכפלו ילדים, אימהות שמנות...' ("קארל יאנקל").

באבל כותב בסנין, והסנין פועל את פעולתו. בסיפורים שלו פועמת יבבה כמעין פסקה ריקה, עמוד ריק הנוסף לכל סיפור וסיפור. התחושה המצטברת מקריאת סיפוריו של באבל אינה של גועל או מיאוס, אלא של קינה הולכת ונמשכת, הולכת וגואה: קינה עמוקה ההופכת למעין הד לרפאים, הפסקול שלהם.

זה לא עט, זה סנין. איסאק באבל

סופסוף זוכה העברית לכרך המרכז את כל סיפוריו הכואבים והיפים של איסאק באבל // עינת יקיר

★★★★★

מריס - רגע פוצע שהוא מהות הכל, רגע שבו לומדים בני האדם, על הצד הקשה ביותר, אכזריות מהי, מידי הולדת או מידיהם עצמם. ויש הרבה יופי בסיפוריו של באבל, יופי הנפלט למרחב ומשוטט בו, תר אחר בית, אך גם עובר עיוות במרחב. משפטים כמו: "שמש כתומה מתנגלת על פני השמים כראש ערוף" ("מעבר הזבורין"); "זיעה ורודה כדם, ורודה כמו קצף של כלב משוגע, הציפה את החזות הללו שהצטמחו בבשר אדם נודף צחנה מתוקה" ("המלך"); "העובש הטחוב של החורבות פרח כשיש על ספסל אפורה" ("השמש של איטליה"). אלו משפטים שהם תולדה של מפגש ויטאלי, מוזעזע, בין החי למת.

באבל הוא סופר יהודי שיהדותו העסיקה אותו במורכבות ולעומק, לעתים במובלע. אך כפי שכתבת באחרית הדבר המפורטת מוטל בר יוקי, שתרגמה את הכרך המופלא הזה של סיפורי באבל ברגישות ובעוצמה, "המוצא היהודי הוא לעתים המפתח הבלבדי להבנת המרקם הנפשי הסבוך, הפרודוקסלי של גיבוריו, אך השורשים היהודיים שלו נראו לו רקובים, הסרי

תקווה, חולים, אם כי לעתים אקזוטיים ונוגעים ללב באומללותם. כשבאבל משרטט את דיוקנה ההיסטורי של יהדות פולין הוא שופך חומר ניקוי חריף על הנוסטלגיה הרומנטית". היהדות של באבל אינה יהדות סנטימנטלית, מטשטשת, מתרפקת. זוהי יהדות שעומדת כל הזמן למבחן, יהדות שנרמסת ומולידה את עצמה מחדש ברוח חתרנית, לעתים כקורבן, לעתים כמקרבן, לעתים כמתקרבן. ככזו זוהי יהדות מרתקת, רלבנטית מתמיד. זוהי היהדות של באבל הילד, בסיפור קורע הלב "הסיפור על השוכן שלי", שם אחי סבו, שויל (שאלו), מוצא להורג באכזריות על ידי חבורת בריונים. זוהי גם היהדות של בניה קריק, דמות אגרית ושובת לב בסדרת "סיפורי אודסה", אך גם אכזרית עד העצם - מעין דון קורליאונה יהודי של אודסה בשנות העשרים.

באבל, שנולד באודסה, כותב אודסה אחרת, לא זו של ביאליק, רבניצקי וטשרניחובסקי, לא זו של מוסדות תרבות עבריים, של תחיית השפה העברית. זו אודסה של היהודי הקטן, הנרמס, או להבדיל - המושחת, העושק, הפורע, המאיים והנוקם. בסיפורים קצרים, של שניים עד חמישה עמודים, הוא משרטט את תמונת הצל של יהדות אודסה, מעמיד דיוקנאות אכזריים

לקרוא את סיפוריו של באבל פירושו לקרוא אגרטל זכוכית מנופץ לאלפי רסיסים. כל סיפור אינו יותר מריס - רגע פוצע שבו לומדים בני האדם אכזריות מהי

בחייו הקצרים כל כך של באבל (הוא שירת, בין השאר, בשנות העשרים ככתב צבאי בחיל הפרשים הראשון תחת התנגדות למשטר סטלין), הופך מעשה הכתיבה של הסופר הגאון לאקט של קינה ואבל, בה בשעה שהקריאה פוערת פצע מושחז, קורצת בעוד עין מצולקת. קריאה בסיפוריו של באבל היא תהליך התבגרות צורב שאדם חייב לעצמו. זאת גדילה מצמררת הנפרשת על פני כ-400 עמודים, ומוכיחה, בד בבד, עד כמה הסיפור הקצר הוא אמנות שאין למעלה ממנה.

"איסאק באבל: כל הכתבים, כרך ראשון - הסיפורים", איסאק באבל, מרוסית: חמוטל בר יוסף, כרמל, 428 עמ'